

## Projektplan: Pollinatörer i Knivsta

### Sammanfattning

Projektet pollinatörer i Knivsta har tre huvudmål:

- att öka kommunens kunskaper om vilka marker som är betydelsefulla livsmiljöer för pollinatörer och hur dessa bör skötas,
- att sprida kunskap om och öka intresset för pollinering och pollinatörernas livsmiljöer, och
- att genom att modifiera traditionella redskap hitta ett nytt sätt att underlätta det tyngsta momentet vid slätterarbete: räfsningen.

Målen uppnås genom lokal- och artinventeringar, publika pollinatörsevenemang med föreläsare och naturvårdsinstruktörer, och verkstadsarbete för maskinteknikutveckling, allt i samverkan med föreningslivet.

### Syfte

Det övergripande syftet med projektet är att öka allmänhetens och kommunorganisationens kunskap och kompetens om pollinatörer, och att samtidigt ta fram underlag för att kunna bevara och sköta viktiga områden för att säkra pollinatörernas överlevnad. Genom att arrangera evenemang där tjänstepersoner tillsammans med allmänhet samtidigt lär sig om hur kulturlandskapet bäst bör skötas för pollinatörer skapas förutsättningar för ett fortsatt långsiktigt samarbete i större skala, mellan civilsamhället och kommunorganisationen.

### Bakgrund

I Knivsta kommun har under senare år pågått mycket arbete med att kartlägga den tätortsnära naturen. Störst fokus har dock legat på skogliga värden och kunskap saknas om gräsmarker och skogsbyn. Kommunen har en Grönstrukturplan i vilken områden som är potentiellt viktiga för fjärilar finns identifierade. Samma områden skulle kunna fungera som viktiga habitat också för andra pollinatörer. Analysen för att hitta områdena i Grönstrukturplanen har gjorts utifrån GIS-material och nästan inga platser har besökts i fält, vilket innebär en del osäkerheter i bedömningen av lokalernas faktiska värde för fjärilar och andra pollinatörer. För att prioritera områden för restaureringsåtgärder och anpassad skötsel behöver dessa områden besökas och utvärderas i fält. Grönstrukturplanen saknar också en analys av hur vilka lokaler som skulle kunna stärka habitatnätverket om de restaurerades eller hävdades annorlunda.

Pollinatörer är beroende av tillgång till nektar- och pollenväxter. I det igenväxande landskapet är områden med god tillgång till blommande växter under hela växtsäsongen en bristvara. Genom traditionella hävdmetoder skapas blommande miljöer som gynnar pollinatörer. I Knivsta kommun finns ett intresse för slätter hos medborgarna, vilket har uppmärksammats då kommunen tidigare tillsammans med Omställningsgruppen har arrangerat mindre gemensamma slätterinsatser. Det har dock varit tydligt att kommunen saknar den utrustning som behövs för att undervisa större grupper om lieslätter, och också för att utföra den över annat än mycket små ytor. Få personer har idag tillgång till bra utrustning (orv i rätt längd, blad och antingen knackstäd eller slipsten osv), och för att lieslätter ska vara glädjefyllt är en vass och bekväm lie ett krav. Det är också lättare att engagera större och/eller socioekonomiskt utsatta grupper i naturvård om utrustning finns till låns. Idag kan inte kommunen erbjuda det. Eftersom hävdade marker gynnar biologisk mångfald och pollinatörer och ett intresse finns hos allmänheten, finns här ett gyllene tillfälle för att effektivisera samverkan.



Det är relativt lätt att slå med lie, förutsatt att en har rätt utrustning och att lien är vass. Lite större områden kan också slåttas med motorbalk för att effektivisera slåttarna. Det som fortfarande är arbetsamt är räfsning och bortförsl av hö. Idag finns alternativen att med traktor- eller hästdragna räfsor samla höet för att därefter transportera bort det. Traktorers marktryck påverkar ängsmarkerna negativt, och hästar är dyra att leja. Behovet av en ny metod för att räfsa hö är stort i naturvårdskretsar. Kommunen äger idag fyrhjulsdrivna motorcyklar som skulle kunna dra en räfsa.

## Delprojekt

### 1. Inventering

#### a. Förstudie

**Genomförandetid:** Sommaren 2020

**Kostnad:** 150 000 kr, varav 25 000 kr ideellt arbete.

Förstudien omfattar följande moment:

- En genomgång av befintligt kunskapsunderlag; Grönstrukturplanens fjärlshabitatanalys (se bilaga 2) och samtal med sakkunniga från Naturskyddsföreningen och Omställningsgruppen genomförs för att avgränsa inventeringsområdet.
- Gräsmarker och brynmiljöer besöks i fält, framför allt på den mark som kommunen eller det kommunala fastighetsbolaget äger (se bilaga 3, kommunägd mark är rödskrafferad, bolagets mark grönskrafferad).  
Vid fältbesök görs en översiktlig bedömning av vilka strukturer av värde för pollinatörer som finns på platsen, vilket väderstreck strukturerna ligger i, vilken jordmån marken består av, vilken slags vegetation som dominerar och vilka behov av restaurering och hävd platsen har. En utvärdering av vilka områden som har störst potential att fungera som habitat för pollinatörer; vilka som redan idag sannolikt hyser ett stort antal arter, eller ovanliga arter, eller vilka som skulle kunna bli habitat genom förändrad skötsel.
- Efter platsbesök sammanställs slutsatserna i en rapport som ska fungera som ett förfrågningsunderlag till expert som ska utföra artinventeringar i 3 prioriterade områden.

Förstudien utförs av kommunens egen personal för att öka deras kännedom om kommunens viktiga naturområden, samtidigt som Grönstrukturplanens information utvärderas och uppdateras.

#### b. Artinventering

**Genomförandetid:** Sommaren 2021

**Kostnad:** 250 000 kr

En inventering av pollinatörer utförs av inhyrd expert. Förstudien ligger till grund för vilka områden som ska inventeras.

Inventeringens slutrapport ska:

- identifiera vilka pollinatörer som använder/skulle kunna använda platsen som födosöksområde
- Identifiera vilka pollinatörer som använder/skulle kunna använda strukturer som boplatser.

- ge rekommendationer för vilka restaureringsåtgärder eller typ av hävd som är lämpliga för att gynna befintliga pollinatörer och/eller öka mångfalden av pollinatörer på platsen.

Lokalerna ska besökas av inventerare vid minst tre tillfällen under en säsong för att kunna täcka in flygtider och växtsäsonger någorlunda. Den exakta metodiken tas fram i samråd mellan kommun och inventerare.

## 2. Pollinatörsgillen: Gemensam kompetenshöjning genom evenemang

**Genomförandetid:** sensommaren 2020, 2021, 2122

**Kostnad:** Slåtterutrustning (orv, lieblad, bryn, hölster, knackstäd, höräfsor mm), informationsmaterial, marknadsföring, fika, deltagande föreläsare/instruktör, hästekipage

**Totalt:** 225 000 kr, varav 25 000 kr ideellt arbete

Genomförande av ett större pollinatörsevenemang per år. Inbjudna professionella experter berättar, tillsammans med ideella föreningar, om pollinatörernas betydelse för samhället, deras situation idag och hur naturmarker kan skötas för att gynna dem. Demonstration och prova på av lieslätter och diverse naturvårdstekniker.

Evenemangen planeras och genomförs av kommun, Omställningsgruppen och Naturskyddsföreningen tillsammans.

Tema för det första och andra evenemanget är ängsslätter respektive brynmiljöer och kantzoner. De genomförs på Kølängen strax öster om Knivsta tätort (se bilaga 4). Det tredje evenemanget (år 2022) sker på en av lokalerna som artinventerats i projektet året innan och temat utgår också från artinventeringens slutsatser.

## 3. Teknikutveckling

**Genomförandetid:** 2020-2022

**Kostnad:** ca 170 000 kr, varav 10 000 kr ideellt arbete.

Det kommer sannolikt att ta tid att hitta hjulräfsor eller solräfsor som finns till salu och som skulle kunna konverteras för att dras efter motorcykel. Gamla hjulräfsor går ofta att finna vid gamla jordbruk här och var, men de är sällan i brukskick direkt, utan måste först restaureras.

Knivsta-Sigtuna veterantraktorklubb, tillsammans med kommunen, bygger om en räfsa så att den kan dras efter motorcykel.



*Hjulräfsan som dras efter häst drar runt höet och rör om det så att frön kan spridas lättare. Fingrarna river också upp gammal förna som kan finnas kvar och skapar blottor där nya frön kan etableras.*

### Lokala aktörer

Delprojekt 1 och 2 sker i samverkan med Naturskyddsföreningen Knivstakretsen och Omställningsgruppen. Delprojekt 3 med Knivsta-Sigtuna veterantraktorklubb.

### Projektets bidrag till miljö kvalitetsmålen och långsiktigt varaktigt naturvårdsarbete i kommunen.

Genom inventering och kartläggning ökar möjligheterna till bevarande av värdefulla naturområden när samhället expanderar. Artinventeringen ger kunskaper om förutsättningarna på områdesnivå, så att skötsel kan anpassas därefter, och risken för att schablonartade naturvårdsinsatser, som i värsta fall missgynnar pollinatörer eller hotade arter, genomförs, minskar. Projektet höjer kunskapsnivån för, och stärker naturvårdssamarbetet mellan kommunen, föreningslivet och allmänheten.

### Projektets långsiktiga effekter

Inventeringsmaterialet kommer att användas som underlag då Grönstrukturplanen revideras och i arbetet med att prioritera områden för skydd i samband med kommunens exploateringsplaner. Projektet kommer att bidra till en stark tradition av samarbete mellan kommun och föreningsliv. Ett nytt föreningsarbete inleds med veterantraktorklubben. Genom att engagera allmänheten i naturvårdsarbetet kommer lokalkännedomen att öka, vilket stärker känslan av samhörighet och kärleken till grönområden. Projektet kommer således att bidra både till formellt och informellt skydd av natur.